

Kommissionen for videnskabelige Undersøgelser i Grønland 1878-1978

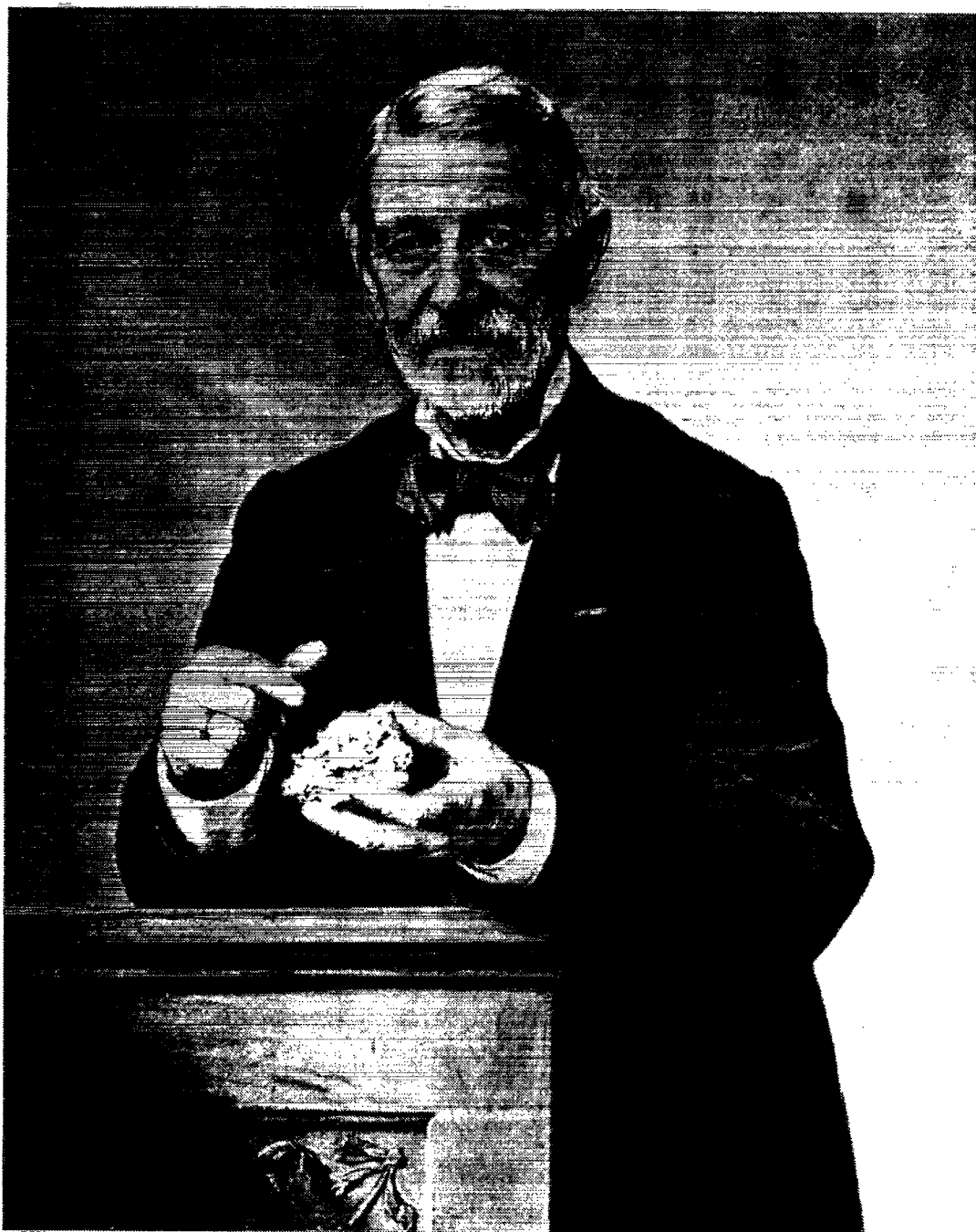
af Jørgen Jørgensen

I år er det 100 år siden Indenrigsministeriet nedsatte en kommission for videnskabelige undersøgelser i Grønland. Jubilæet blev fejret ved en festlighed på Københavns Universitet den 21. januar – jubilæumsdagen – og der er udsendt en bog med udgangspunkt i geologen Andreas Kornerups (1857–81) efterladte papirer – et materiale, der stammer fra Kommissionens første år. I bogen – Kornerups Grønland – har Thorkild Hansen givet en skildring af Kornerup og hans ekspeditioner til Grønland, og der er reproduceret knap 40 af Kornerups akvareller fra 1876–79.

Kommissionen startedes på initiativ af professor i mineralogi Frederik Johnstrup, der allerede i 1876 havde fået midler til at udsende de første ekspeditioner til Grønland, som et første forsøg på at lægge den geologiske udforskningsvirksomhed i faste rammer. Det var hans ønske, at der skulle udsendes ekspeditioner med konkrete opgaver i bestemte geografiske områder, således at man gradvis kunne få skabt en grundlæggende viden om de grønlandske naturforhold.

Grønlandsforskningen var begyndt lang tid før Kommissionen blev nedsat. Hans Egede og hans to sønner samt missionærer og funktionærer ved KGH havde under deres ophold i og rejser rundt om i Grønland foretaget værdifulde registreringer og undersøgelser, og deres resultater var blevet publiceret. Desuden havde flere udenlandske ekspeditioner været udsendt til Grønland. Men først med Johnstrups initiativ blev forskningen lagt i faste rammer – rammer der i 1878 blev slået fast med Kommissionens nedsættelse. Der blev afsat penge – foreløbig for en 5-årig periode, men siden 1878 i realiteten hvert år – på de årlige finanslove til gennemførelse af forskningsarbejder. Hermed var lagt begyndelsen til en dansk forskningstradition i Grønland med rod i universiteter og læreanstalter, og det var ikke længere overladt til enkeltpersoners initiativ og foretagsomhed.

Johnstrup blev selv formand for Kommissionen, der desuden kom til at bestå af direktøren for KGH, Heinrich Rink – der selv havde arbejdet med undersøgelser af indlandsisen – og komman-

Professor, dr. phil. Johannes Frederik Johnstrup (1818-1894).

dør Niels Frederik Ravn. Det viste sig allerede efter det første år, at de rammer, der var lagt for Kommissionen, der alene havde til opgave at foretage geologiske undersøgelser, var for snævre. Det medførte, at geografien blev lagt ind under den. Der var imidlertid ikke tale om, at Kommissionens arbejdsfelt føltes begrænset. De ekspeditioner, der udsendtes – enten af Kommissionen selv eller ved dens medvirken – hjemtog resultater også om flora og fauna og arkæologi og etnografi.

Lige fra starten lå det Kommissionen meget på sinde, at der skulle skabes mulighed for at publicere forskningsresultater. Det drejede sig dels om danske resultater, dels om de resultater, som opnåedes af udenlandske ekspeditioner. Johnstrup fik stillet midler til rådighed herfor. I 1879 startedes da „Meddelelser om Grønland“, som siden er udkommet med et vekslende antal afhandlinger hvert år. I det første „hæfte“ blev trykt ekspeditionsberetninger og -resultater fra ekspeditioner i årene 1876–78. Ekspeditionsberetninger var i de første mange år vigtige bestanddele af skriftserien, men senere i takt med at de ydre betingelser for ekspeditionerne forbedredes, og i takt med forskningens specialisering er disse trådt i baggrunden, og skriftserien består nu udelukkende af de egentlige fremlæggelser af resultater og analyser.

Indtil i dag er der publiceret mere end 1000 afhandlinger dækkende et stort antal discipliner og specialer, og „Meddelelser om Grønland“ står nu som et helt centralt værktøj i den danske og internationale arktiske forskning. Skriftserien har været en publiceringsmulighed

for videnskabsmænd over hele verden, og det hører til Kommissionens største fortjenester, at man gennem etablering og opretholdelse af skriftserien har sikret, at videnskabeligt velfunderede afhandlinger udsendes. Det har sikret kontinuitet og koordinationer i arbejdet.

Efter at have arbejdet nogle år opsamledes i Kommissionen en betydelig ekspertise i ekspeditionsudsendelse, og den fik derfor naturligt en rådgivende funktion såvel over for myndigheder som over for videnskabsmænd, der ønskede at arbejde i Grønland. Dette gav den et billede af de samlede aktiviteter, og den begyndte derfor tidligt at koordinere og samarbejde de forskellige aktiviteter, der var et ønske om at udføre. Set ud fra såvel videnskabelige som økonomiske betragtninger er denne opgave overordentlig vigtig – det er da også fortsat en opgave, Kommissionen lægger den største vægt på.

Initiativet til udsendelse af ekspeditioner gled gradvis bort fra Kommissionen. På de institutter, der havde taget den arktiske forskning op, definerede man selv sine projekter, og Kommissionens funktioner gled mere og mere over i det rådgivende og koordinerende.

I midten af 1920-erne blev der fra forskellig side rejst en del kritik af Kommissionens arbejde – bl. a. ønskede Nationalmuseet at få arkæologien udskilt af geografien. Sigtet i dens arbejde måtte gøres bredere, og de enkelte discipliner, som efterhånden var blevet udspecialiseret, ønskede at være repræsenteret og få indflydelse på dens arbejde. Det førte til, at Indenrigsministeriet nedsatte et stort udvalg med en meget al-

sidig sammensætning til undersøgelse af den danske arktiske forskning – et udvalg som arbejdede fra 1926–31. Udvalget, hvori også Kommissionen fik sæde, udførte et omfattende planlægningsarbejde inden for flere discipliner, og det udarbejdede samlede økonomiske planer. I 1931 ophævedes den gamle kommission – der havde virket under navnet Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland – men samtidig nedsattes Kommissionen for videnskabelige Undersøgelser i Grønland. Medlemmer blev de samme, som havde siddet i Indenrigsministeriets udvalg.

Den ændrede kommission arbejdede efter de hidtidige retningslinjer, men der nedsattes flere underudvalg til behandling af konkrete problemer. Under Kommissionens medvirken udsendtes et meget betydeligt antal ekspeditioner i årene indtil 2. verdenskrig. Det vil føre for vidt her at komme ind på ekspeditionsaktiviteter. En fuldstændig fortegnelse over disse findes i „Oversigt over Meddelelser om Grønland“, 1941.

Blandt de spørgsmål, som inden krigen blev taget op i Kommissionen, var igangsættelse af en systematisk geologisk kortlægning af Grønland, men forslaget blev på grund af besættelsen ikke færdigbehandlet. Det skete efter krigen, og i 1946 oprettedes Grønlands geologiske Undersøgelse, der i 1965 blev bekræftet ved Lov om Grønlands geologiske Undersøgelse.

Grønlandskommissionen (1948–50) tog spørgsmålet om forskningen i Grønland og dermed Kommissionen op til behandling. Drøftelserne i Grønlands-

Dr. phil. Heinrich J. Rink (1819–1893).

kommissionen medførte en ændret sammensætning af Kommissionen, men dens funktioner forblev uændrede.

De ændringer, der var sket i Kommissionens sammensætning og arbejde, afspejler ændringer i forskningens struktur og specialisering og de behov, myndighederne har haft for sagkyndig rådgivning. I slutningen af 1960-erne og begyndelsen af 1970-erne stod det klart, at Kommissionen måtte tilpasse sig den ændrede struktur, som skete med nedsættelsen af de statslige forskningsråd. Samtidig var det en belastning for Kommissionen, at den ikke havde repræsentanter for Grønlands landsråd. Dette førte til, at Ministeriet for Grønland i 1974 nedsatte et udvalg til reorganisering af

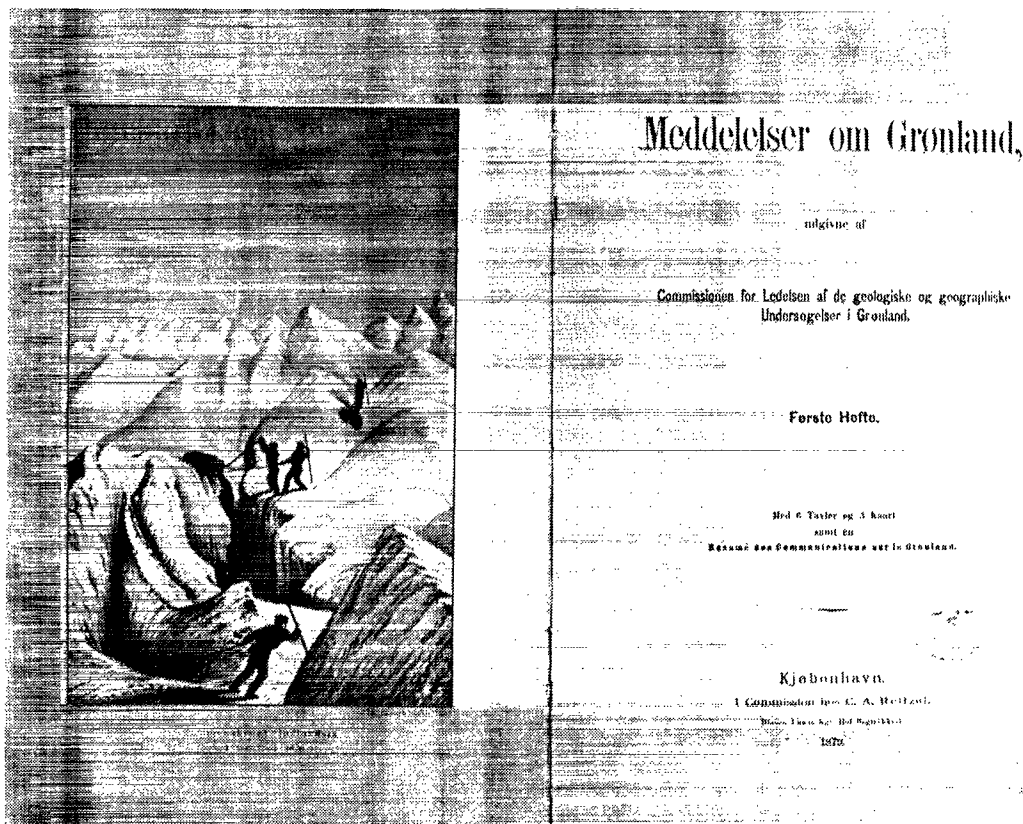
Kommandør Niels Frederik Ravn (1826–1910).

Kommissionen. På grundlag af dette udvalgsarbejde – som jeg har skrevet om i tidsskriftet Grønland nr. 7 1975 – ændredes Kommissionen i december 1975 såvel i sin sammensætning som i sine opgaver. Der sidder nu i Kommissionen repræsentanter for Grønlands landsråd, de statslige forskningsråd, Rumudvalget, Ministeriet for Grønland, Grønlands geologiske Undersøgelse og Grønlands Fiskeriundersøgelser. Foruden de hidtidige opgaver skal Kommissionen nu varetage en række nye: den skal deltage i prioriteringen af forskningsrådenes og Ministeriet for Grønlands forskningsmidler, og den skal gennemføre oplysningsvirksomhed om de videnskabelige aktiviteter i Grønland.

Det sker gennem udsendelse af et dansk- og grønlandssproget tidsskrift „Forskning i Grønland“ 3 gange årligt. Den skal yderligere gennem en øget indsats – bl. a. gennem udsendelse af et engelsk-sproget Newsletter – effektivisere koordinationen af den internationale arktiske forskning. Kommissionen skal endvidere behandle alle de videnskabelige projekter, der ønskes gennemført i Grønland. Den drager i den forbindelse omsorg for, at grønlandske myndigheder inddrages i sagsbehandlingen. Drejer det sig om humanbiologisk forskning, foretager Kommissionen indstilling til de grønlandske sundhedsmyndigheder, forinden der tages stilling til en konkret undersøgelses gennemførelse. De grønlandske sundhedsmyndigheder drager omsorg for, at lokale grønlandske myndigheder – kommunalbestyrelser, sundhedsudvalg – får undersøgelserne forelagt til godkendelse.

Kommissionen står nu over for at skulle finde sin plads i relation til det grønlandske hjemmestyre. I sin tale ved Kommissionens jubilæum udtalte landsrådsformand Lars Chemnitz bl. a. om dette spørgsmål:

„Det står imidlertid klart, at vi står over for samfundsmæssige problemer af meget betydeligt omfang. Det bliver op til hjemmestyret at søge disse problemer løst. Jeg er overbevist om, at dette vil kunne ske i samarbejde med videnskaben. For mig at se er vi godt rustet til et sådant samarbejde. Da Kommissionen i 1975 blev reorganiseret, fik landsrådet sæde i Kommissionen, og vi har i dette forum et sted, hvor der kan føres en direkte dialog, og hvor vi kan fremsætte vore tanker og ønsker.

1. bind af Meddelelser om Grønland fra 1879.

Vi har allerede set flere eksempler på, at denne dialog har ført til iværksættelse af forskningsprojekter, som vi har et særligt ønske om at få iværksat. Som et eksempel kan jeg nævne igangsættelsen af en meget omfattende undersøgelse

af rensdyrbestanden i Vestgrønland. Det er netop et eksempel på, at det videnskabelige arbejde ikke blot har et formål i sig selv, men at dets resultater er til gavn for den befolkning, det vedrører.“